

Tevfik Nevzad ın mektupları hakkında rapordur.

Yeni Çağ Kolu Başkanlığına,

Geçen Nisan ayı toplantısında,tetkiki ile,neşrinin kurumumuzca uygun olup olmayacağı hakkında bir rapor yazılması,bana havale edilen,Tevfik Nevzad ın mektuplarını inceledim,düşüncelerimi arz ediyorum./:

İkinci Abdülhamit devrinde İzmirde gazeteci,avukat,ve bu şehrin ilk fikir ve özgürlük kahramanı olarak son devir tarihimizde mevki alan Tevfik Nevzad ın mektupları,bir çok bakımdan ilginç ve önemli bir nitelik taşımaktadır.Bu mektuplarda belirtilen ileri fikirler,terakkiperver düşünceler,devrin siyasi hayatını olduğu kadar,hakim fikirlerini ve ahlaki prensiplerini de aksettirdiği bu mektuplara özel bir ehemmiyet verilmesine sebep olmaktadır. Tevfik Nevzad ın şahsiyeti,ve temsil ettiği ileri düşünceler,istibdat idaresinin yıkılıp,ikinci meşrutiyet devrinin başlamasından itibaren bir çok çevrelerce bahis ve tetkik konusu edilmiş,hakkında Uşşaki zade Halit Ziya,Selim Sırrı Tarcan,Edirne milletvekili Şeref Aykut taraflarından müteaddit yazılar yazıldığı gibi,İzmirin Milli mücadele kahramanlarından Mustafa Necati de,onunla ilgilenmiş,ve Tevfik Nevzad ın hürriyet fikirleri üzerinde uzun uzun durmuştur.Bundan yirmi sene kadar önce de,felsefe doktoru Ziya Somar tarafından Tevfik Nevzada tahsis edilen ayrı bir monografi neşrolunmuştur.

Şimdi bu,sadece İzmirin mahalli bir münevverinin değil,fakat Abdülhamit devri istibdadına karşı baş kaldıran bir türk aydınının,kardeşine,ve zevcesine muhtelif yerlerden yazdığı mektupların aynen neşri bahis konusudur.

Bu mektupları,üslup ve öz türkce karakterleri bakımından da ilginç bulan rahmetli arkadaşımız Hasan Ali Yücel ele almış,ve neşri hakkında ilk hazırlıklarda bulunmuş,fakat,bu arada vefatı vuku bulmuştu.

Tarafımızdan da gözden geçirilen bu mektuplar,türlü yönleri ile,büyük bir önem taşıdıkları için,kurumumuzca neşre değer görülmektedir.Ancak,neşrine karar verilirken,şu hususların göz önüne alınması ve yerine getirilmesi uygun olacaktır. I - Mektupları neşre hazırlayan biri olmalı,ve neşir olarak gösterilmelidir.Bu,küçük kıızı sayın Benal Nevzad Arıman olabilir.Ancak,bu mektupları neşreden kurumumuzun bir üyesi,bazı hususlarda neşire yardımcı olmalı ve yol göstermelidir. Bu üyemizin,Başbakanlık arşivindeki Yıldız evrakı içinde bulunan Tevfik Nevzad ile ilgili vesikalardan da faydalanması,ve gereken ~~ve~~ yerlerde bunları,hadiseleri izah ve aydınlatmak maksadile açıklaması,ya aynen ve ya özet olarak ,not halinde ilavesi şarttır.

Mesela,bizim gördüğümüz bir kaç vesikada İzmir de ferik Mehmet Şakir paşanın Abdülhamide gönderdiği şifrede Bitlise nefyedilen Tokadi zade Şekip,doktor Ethem,ve diğerleri ile birlikde Tevfik Nevzad dan da bahis edilmektedir ki,bu belgelerden doktor Ziya Somar haberdar olamamıştır.

2- Başta bulunan Tevfik Nevzad ın hal tercümesi,içinde bazı hadiselere telmih olduğu ve bazı anekdotlar bulunduğu için,bir imza tahtında,bittabi hadiselere yakından muttali olan bir yakini,yani :Benal Nevzad Arıman tarafından yazılmış bulunmalıdır.

3 - Neşredilecek eser,mektuplar,ve Hizmet gazetesindeki neşriyat olarak,başlıca iki bölüme ayrılabilir.Gerek biraderine,gerek zevcesine yazdığı mektuplar arasında eserin hacmini makul bir şekilde bulundurmamak maksadile,bir eleme yapılabilir. Bir kısmının esere derc edilmesinden sarfınazar olunabilir.Diğer taraftan,orijinal mektuplardan bazılarının fotokopileri,örnek olmak üzere,aynen alınmalıdır,hepsinin fotokopisini neşretmeye lüzum yoktur.

Tevfik Nevzat'ın mektupları hakkında raporudur.

- 4 - Mzktuplarda bahis konusu edilen,yahut da Tevfik Nevzat'ın başından geçen enteresan hadiseler mümkün oldukça vesikalandırılmalı ve açıklamalar yapılmalıdır.
- 5 - Olaylara tam bir tarihi değer kazandırmak için,cereyen ettiği tarihleri,kesin ve ya takribi göstermelidir.
- 6 - Tevfik Nevzat hakkındaki muhtelif yazıları (Selim Sırrı,Halit Ziya,Şeref Aykut, Mustafa Necati,Emrullah efendi ve diğerleri taraflarından ) tarih sırası ile açıklamalar not halinde belirtilerek neşredilmelidir.Bu zevatın,ve yine mektuplara muhatap olan ve ya sık sık bahsi geçen kimselerin (kardeşi Refik,kainbiraderi Emin beyler,zevcesi Cemile hanım ve kızları )fotoğraflarının da dercedilmesi ,her halde daha uygun olacaktır.

Yeni Çağ kolumuza keyfiyeti saygılarımla arz ederim.

14. X. 1967

T. Vöküly

Tarafından da gündüz geçirilen bu mektuplar, bir çok defa okunmuş ve bazı değişiklikleri için, kararlaştırılan üzere değer görülmektedir. Ancak, üzerine karar verildikten, bu hususların göze alınması ve yerine getirilmesi uygun olacaktır.

1- Mektupları neşre kararlıyken birisi olması, ve neşre kararlı gösterilmelidir. Bu, diğerleri gibi aynı zamanda Nevzat Arınan olabilir. Ancak, bu mektupları neşreden kurumun bir üyesi, bazı hususlarında neşre yardımcı olabilir ve yol göstericidir. Bu üyenin, Başbakanlık arşivindeki Talih evrakı içinde bulunan Tevfik Nevzat ile ilgili vesikalardan da faydalanması, ve gereken hâl yerlerde bunları, hadiseleri izah ve açıklama maksadıyla eklenmesi, ya aynı ve ya özet olarak, not halinde ilavesi yapılır.

Kesin, birim görüldükçe bir bag vesikası İzmir de Ferik Mehmet Sakir paşanın Abdülkadir gönderdiği gizliye Mülki neşre edilen Tokat evrakı Sakir, doktor Ehan, ve diğerleri ile birlikte Tevfik Nevzat dan da bahis edilmektedir ki, bu belgelerden doktor Ziya Somar haberler alınmıştır.

2- Başta bulunan Tevfik Nevzat an hal, terouması, içinde bazı hadiselerle ilgili olduğu ve bazı mektuplar bulunduğu için, bir tassa hakkında, bittabi antiseptik yoktan muttali olan bir yazını, yani Nevzat Arınan tarafından yazılmış bulmalıdır.

3- Neşredilecek eser, mektuplar, ve Hismet gazetesi için neşriyat olarak, başlıca iki bölüme ayrılabilir. Çerçevesine, gerek zevceğine yazdığı mektuplar arasında eserin hacmini makul bir şekilde bulundursa maksatla, bir eleme yapılabilir. Bir kısmının esere derce edilmesinden yararlanılabilir. Diğer taraftan, orijinal mektupların bacılarına fotokopileri, örnek olmak üzere, aynı alınmalıdır, bizzatın fotokopisini neşre usye lüzum yoktur.